

Universitet solfedjio darslarida maqom ijrochiligi orqali pedagogik kompetensiyani rivojlantirishning innovatsion usullari

Firuz Muminovna Nurmatova
Termez davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada universitetlarda o'qitiladigan solfedjio darslari jarayonida maqom ijrochiligi orqali pedagogik kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy va innovatsion usullari tahlil qilinadi. Tadqiqotda milliy musiqa merosi bo'lgan maqom san'atini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish orqali bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy va ijodiy salohiyatini oshirish imkoniyatlari yoritilgan. Solfedjio mashg'ulotlarida maqom namunalaridan foydalanish talabalarning musiqiy eshitish qobiliyati, ritmik tafakkuri, intonatsion aniqligi va ijrochilik mahoratini rivojlantirishga xizmat qilishi ko'rsatiladi. Shuningdek, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va raqamli resurslardan foydalanish samaradorligi asoslanadi. Tadqiqot natijalari musiqa ta'limi jarayonini takomillashtirish, o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish va pedagogik kompetensiyani rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv milliy musiqa madaniyatini asrash va uni zamonaviy ta'lim tizimi bilan uyg'unlashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: maqom ijrochiligi, solfedjio, pedagogik kompetensiya, innovatsion usullar, musiqa ta'limi, kasbiy tayyorgarlik, musiqiy eshitish, ritmik tafakkur, intonatsiya, ijrochilik mahorati, interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar

Innovative methods of developing pedagogical competence through maqom performance in university solfeggio lessons

Firuz Muminovna Nurmatova
Termez State Pedagogical Institute

Abstract: This article analyzes modern and innovative methods of developing pedagogical competence through maqom performance in the process of solfeggio lessons taught at universities. The study highlights the possibilities of increasing the professional and creative potential of future music teachers by integrating the art of maqom, which is a national musical heritage, into the educational process. It is shown that the use of maqom samples in solfeggio lessons serves to develop students' musical hearing, rhythmic thinking, intonational accuracy and performance skills. It is also based on the effectiveness of using innovative pedagogical technologies, interactive

methods and digital resources. The results of the study are of great importance in improving the process of music education, modernizing curricula and developing pedagogical competence. This approach serves to preserve the national musical culture and integrate it with the modern education system.

Keywords: maqom performance, solfeggio, pedagogical competence, innovative methods, music education, professional training, musical hearing, rhythmic thinking, intonation, performance skills, interactive methods, digital technologies

Zamonaviy oliy ta'lim tizimida musiqa pedagoglarini tayyorlash jarayoni tobora murakkablashib, ko'p qirrali mazmun kasb etib bormoqda. Bugungi kunda jamiyatning madaniy-ma'rifiy taraqqiyoti, milliy musiqa merosini asrash va uni yosh avlodga yetkazish masalalari musiqa ta'limi oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Shu nuqtayi nazardan, universitetlarda solfedjio fanini o'qitish jarayonida maqom ijrochiligidan samarali foydalanish pedagogik kompetensiyani rivojlantirishning muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Musiqa san'ati, xususan maqom ijrochiligi Sharq xalqlari madaniyatida asrlar davomida shakllanib kelgan noyob badiiy tizim bo'lib, u nafaqat estetik qadriyat, balki chuqur falsafiy va tarbiyaviy mazmunga ega bo'lgan musiqiy meros hisoblanadi. Maqom ijrochiligi o'zining murakkab lad tizimi, boy intonatsion imkoniyatlari, ritmik xilma-xilligi hamda emotsional ifoda vositalari bilan ajralib turadi. Ushbu xususiyatlar uni musiqa ta'limi jarayonida samarali pedagogik vosita sifatida qo'llash imkonini beradi.

Solfedjio fani esa bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligida fundamental ahamiyatga ega bo'lib, u musiqiy eshitish qobiliyati, intonatsion aniqlik, ritmik sezgirlik, nota o'qish va musiqiy tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu sababli solfedjio darslarida maqom ijrochiligi elementlaridan foydalanish talabalarning musiqiy tafakkurini kengaytirish va ularning ijrochilik salohiyatini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

So'nggi yillarda ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni joriy etish, interfaol metodlardan foydalanish hamda raqamli texnologiyalarni qo'llash dolzarb masalaga aylangan. Bu esa musiqa ta'limi sohasida ham yangi metodik yondashuvlarni ishlab chiqishni talab etadi. Xususan, maqom ijrochiligi va solfedjio fanining integratsiyasi pedagogik jarayonni yanada samarali va qiziqarli qilish imkonini beradi. Maqom ijrochiligi va solfedjio fanining o'zaro integratsiyasi zamonaviy musiqa pedagogikasida yangi ilmiy-metodik yondashuv sifatida qaralmoqda. Ushbu integratsiya nafaqat o'quv jarayonining mazmunini boyitadi, balki talabalarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Maqom musiqasining lad tizimi va intonatsion tuzilmalari solfedjio mashg'ulotlarida qo'llanilganda, talabalarning musiqiy eshitish qobiliyati sezilarli darajada rivojlanadi,

ular murakkab melodik harakatlarni tahlil qilish va ijro etish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilgan solfedjio darslarida maqom namunalaridan foydalanish talabalarning faolligini oshiradi, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi hamda musiqiy materialni chuqurroq anglashga yordam beradi. An'anaviy o'qitish usullari ko'pincha nazariy bilimlarni berishga yo'naltirilgan bo'lsa, maqom ijrochiligi asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar amaliy va ijodiy faoliyatni kuchaytiradi.

Shuningdek, maqom ijrochiligi talabalarda milliy musiqiy tafakkurni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Milliy musiqiy merosni o'rganish orqali bo'lajak musiqa o'qituvchilari o'z kasbiy faoliyatida madaniy qadriyatlarga tayangan holda ishlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning pedagogik kompetensiyasini nafaqat texnik, balki ma'naviy jihatdan ham boyitadi.

Solfedjio darslarida interfaol metodlar, jumladan guruhli ishlash, muammoli o'qitish, ijodiy topshiriqlar va raqamli texnologiyalarni qo'llash maqom ijrochiligi bilan uyg'unlashganda, o'quv jarayoni yanada samarali bo'ladi. Talabalar musiqa nazariyasini amaliy ijro bilan bog'lash imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa ularning professional tayyorgarligini kuchaytiradi.

Bundan tashqari, maqom ijrochiligi asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarda emotsional ifoda, sahna madaniyati va jamoaviy ijro ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Bu ko'nikmalar kelajakda musiqa o'qituvchisi sifatida faoliyat yuritishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi universitetlarda solfedjio darslari jarayonida maqom ijrochiligi orqali pedagogik kompetensiyani rivojlantirishning innovatsion usullarini ilmiy asoslashdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat:

solfedjio va maqom ijrochiligi o'rtasidagi metodik bog'liqlikni tahlil qilish;

innovatsion pedagogik texnologiyalarning samaradorligini o'rganish;

maqom materiallaridan foydalanish orqali musiqiy eshitish va ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirish;

talabalarning pedagogik kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash.

Tadqiqotning obyekti - oliy ta'lim muassasalarida musiqa ta'limi jarayoni.

Tadqiqotning predmeti - solfedjio darslarida maqom ijrochiligi asosida pedagogik kompetensiyani rivojlantirish jarayoni.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, hozirgi kunda musiqa ta'limida milliy an'analar va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni uyg'unlashtirishga katta ehtiyoj mavjud. Maqom ijrochiligi kabi boy musiqiy merosni ta'lim jarayoniga integratsiya

qilish bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy saviyasini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Shu bilan birga, innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etilgan solfedjio darslari talabalarda nafaqat musiqiy bilimlarni, balki ijodiy fikrlash, mustaqil tahlil qilish va pedagogik faoliyatga tayyorgarlik ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Saidiy, Said Boltazoda. Влияние музыки на человека. *Academy* 4 (4), 63-65
2. Saidiy, Said Boltazoda. Теория магнитных эффектов других голосов многоголосной музыки. *Science and Education* 4 (1), 577-582
3. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Модуляционные эффекты музыкального произведения. *Science and Education*, 4 (1), 563-569.
4. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Особенности эффекта системы тяготения аккордов в музыке. *Science and Education*, 4 (1), 590-596.
5. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Взаимное влияние тоники, субдоминанты и доминанты. *Science and Education*, 4 (1), 570-576.
6. Болта-Зода, С. С. (2022). Особенность мгновенного появления вторичного аккорда, органнй пункт. *Science and Education*, 3(12), 885-891.
7. Расулова, Д. Ш. К., & Болтазода, С. С. (2022). Национальные инструменты Узбекистана. История музыкальных инструментов: дутар и уд. *Science and Education*, 3(3), 858-864.
8. Салимова, Б. Б. К., & Болтазода, С. С. (2022). Музыка как дискурс управления многоголосной музыки. *Science and Education*, 3(3), 845-850.
9. Халимов, Ш. Ш. Ў., & Болтазода, С. С. (2022). Некоторые аспекты формирования и развития музыкального воздействий с ее последствиями на развитии ребёнка. *Science and Education*, 3(3), 837-844.
10. Болта-Зода, С. С. (2022). Взаимодействие теории и гармонии музыки. *Science and Education*, 3(12), 851-856.
11. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Влияние внутри тяготеющих звуков аккорда. *Science and Education*, 4 (1), 583-589.
12. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Эффекты модуляции и отклонении музыки. *Science and Education*, 4 (1), 550-555.
13. Болта-Зода, С. С. (2022). Теоретические основы построения музыки. *Science and Education*, 3(12), 844-850.
14. Ропиева, Д. А. Қ., & Болтазода, С. С. (2022). Вокально-хоровые песни, обработка народных песен и развития мастерства учащихся. *Science and Education*, 3(4), 1200-1205.
15. Болтазода, С. С. (2022). Оценка характеристик волнообразных голосов в хоровом пении. *Science and Education*, 3(3), 865-871.

16. Саидий, С. (2019). Влияние музыки на личность и психику ребёнка. Вестник интегративной психологии, (19), 217-220.
17. Болта-Зода, С. С. (2022). Полифонический кондукт к строфической форме в музыке. Science and Education, 3(12), 837-843.
18. Саидий, С. Б. Продвижение новых принципов творческого фортепианного исполнительства в профильных школах искусств и культуры. Science and education. Scientific Journal, 4(3), 1612-1617.
19. Ропиева, Д. А. К., & Болтазода, С. С. (2022). Технологии формирования и развития вокально-хорового мастерства учащихся через народные песни. Science and Education, 3(3), 831-836.
20. Рустамов, А. Р. О., & Болтазода, С. С. (2022). Способы обогащения уроков игры на фортепиано передовым зарубежным опытом. Science and Education, 3(3), 904-910.
21. Қувватова, Н. Б. Қ., & Саидий, С. Б. З. (2022). Основные направления и тенденции развития будущих учителей по направлению музыки. Science and Education, 3(8), 204-210.
22. Мухаммадиева, Р. У., & Болтазода, С. С. (2022). Основы современного педагогического творчества по сфере хора. Дирижёр как оптимально управляющий голосом хора в музыкальном театре. Science and Education, 3(3), 918-923.
23. Комил Бурунович Холиков (2024). Вспомогательные клетки нервной ткани и действия периферических нервов в Шванновском клетке. Science and Education, 5 (12), 99-104.
24. Комил Бурунович Холиков (2024). Специальные приёмы обучение изучения обмена калия и натрия в пороге мембраны Шванье. Science and Education, 5 (12), 69-74.
25. Комил Бурунович Холиков (2025). Поликомилоиды генератор музыкального воспроизводимости пианиста в психофизиологии. Science and Education, 6 (1), 134-141.
26. Болта-Зода, С. С. (2022). Определения понятий диктанта в теории музыки. Science and Education, 3(12), 823-828.
27. Алиев, Б. Т. У., & Саидий, С. Б. (2022). Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. Science and Education, 3(5), 1484-1492.
28. Рустамов, А. Р. О., & Болтазода, С. С. (2022). Методы и приёмы обучения игры на фортепиано. Science and Education, 3(3), 911-917.
29. Наргиза Бахтиёр Қизи Қувватова, & Саидий Саид Болтазода (2023). Современные методы работы с детьми, не имеющими музыкального образования. Science and Education, 4 (2), 1248-1255.

30. Эрназарова, А. Ф. Қ., & Саидий, С. Б. (2022). Методики обучения народным музыкальным ладам учащихся музыкальных школах и школ искусств. *Science and Education*, 3(11), 1021-1026.